

RELACIJE POVEZANOSTI NEKIH KARAKTERISTIKA PROVOĐENJA ODGOJNE MJERE POJAČANA BRIGA I NADZOR U SOCIJALNOJ ZAJEDNICI I USPJEŠNOSTI RADA NA PROVOĐENJU MJERE*

Ljiljana Mikšaj—Todorović

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Originalni znanstveni članak

UDK: 576.5

Prispjelo: 13. 12. 1989.

SAŽETAK

Cilj rada usmjeren je na analizu uspješnosti odgojne mjere pojačana briga i nadzor u odnosu na učestalost kontakata voditelja mjere s predstavnicima društvenih institucija, koji imaju određenu ulogu u provođenju mjere. Dobiveni podaci, na temelju tablica kontingencije, ne dozvoljavaju potvrdu hipoteze da će intenzivnije kontaktiranje voditelja s predstavnicima pojedinih društvenih institucija biti povezano s većom uspješnošću mjere u svim vremenskim točkama mjerenja, a naročito na kraju tretmana.

1. UVOD

U fazi izricanja, a u cilju izbora što adekvatnije odgojne mjere, sud za maloljetnike izriče onu koja je u skladu s podacima o ličnosti maloljetnika i o sredini u kojoj on živi, te koja "obećava" najveći mogući uspjeh u resocijalizaciji. Prema tome, sud daje i projekciju budućeg ponašanja maloljetnika pod pretpostavkom primjene odgovarajuće odgojne mjere. Prilikom izbora adekvatne odgojne mjere sud najprije utvrđuje je li potrebno maloljetnika izdvojiti iz dotadašnje okoline ili ne.

Odgojna mjera pojačane brige i nadzora je jedna od izvaninstitucionalnih sankcija pri čijem se izricanju polazi od pretpostavke da se odgoj i preodgoj maloljetnika mogu postići u sredini u kojoj on živi.

Kriteriji za izricanje i osnovne karakteristike provođenja ove odgojne mjere definirani su u čl. 14. Krivičnog zakona SR Hrvatske. Izvršenje ove mjere predstavlja

primjenu različitih sadržaja i metoda te naglašen utjecaj određene stručne osobe. U cilju što uspješnijeg provođenja ove mjere, osim aktivnog sudjelovanja voditelja, potrebna je i suradnja s odgovarajućim društvenim institucijama.

U ovom radu naša je pažnja usmjerena na susrete voditelja naprijed spomenute odgojne mjere sa sućem ili stručnim suradnikom suda, voditeljem slobodnih aktivnosti u mjesnoj zajednici ili gradu, službenicima službe za zapošljavanje, omladinskom organizacijom u mjesnoj zajednici, direktorom ili pedagogom škole te omladinom u radnoj organizaciji.

Voditelj ove odgojne mjere mora biti stručna osoba koja, prema Krivičnom zakonu SR Hrvatske, u suradnji s maloljetnikom, njegovim roditeljima, starateljem, organizacijom udruženog rada socijalne zaštite, odgoja i obrazovanja ili zdravstva, domom učenika ili omladinskim domom

*Ovaj tekst je dio znanstvenoistraživačkog zadatka "Sociopedagoški model provođenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor — Slobodno vrijeme maloljetnika". Zadatak je realiziran u Odsjeku za socijalnu pedagogiju Fakulteta za defektologiju, a izvodio se u suradnji s jedanaest centara za socijalni rad u Zagrebu, te okružnim i općinskim sudovima za maloljetnike u Zagrebu. Financijska sredstva za realizaciju ovog istraživačkog zadatka osigurala je Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SR Hrvatske.

ili drugom porodicom, vrši stalan utjecaj na ličnost i vladanje maloljetnika, potiče ga na rad i učenje, brine se o njegovu liječenju, nadzire ispunjavanje njegovih obaveza i dužnosti i odvraća ga od sredine koja na njega štetno utječe. Voditelj je, nadalje, dužan svaka tri mjeseca poslati pismeni izvještaj sudu o karakteristikama toka odgojne mjere. Sudac za maloljetnike u toku provođenja odgojne mjere zakazuje kontrolna ročišta, a stručni suradnik suda u međuvremenu kontrolira izvršenje odgojne mjere uobičajenim metodama (analizom izvještaja, pozivom maloljetnika i njegovih roditelja, pozivom voditelja odgojne mjere, posjetom porodici i slično).

Što se tiče uloge institucija s kojima voditelj kontaktira, naglasak je, ili bi barem trebao biti, na organiziranom radu s omladinom od strane društva, posebno omladinskih organizacija, radnih kolektiva te sportskih i drugih udruženja. Cilj njihova djelovanja je razvijanje radnih navika i uopće stvaralačkog odnosa prema radu, podizanje opće kulture, razvijanje smisla za solidarnost, društvenu disciplinu i odgovornost za svoje postupke, stvaralačko korištenje slobodnog vremena te razvoj fizičke i mentalne rekreacije, na što se nadopunjava rad raznih socijalnih i specijaliziranih ustanova (Koller—Trbović, Žaja, 1987; Koller—Trbović, Novak, 1987).

Sudac za maloljetnike na kontrolnim ročištima razmatra i ocjenjuje uspješnost rada na provođenju odgojne mjere pojačane brige i nadzora, a stručni suradnik suda već spomenutim metodama kontrolira njeno izvršenje. U osnovi takvog postupanja je kontrola napredovanja maloljetnika k efikasnijim i društveno prihvatljivijim oblicima ponašanja, ali i izvjesna prijetnja o mogućnostima izmjene postojećeg stanja, ukoliko se promatrani proces ne odvija u željenom

pravcu. Pravilnim pedagoškim postupcima, takva se konotacija može relativno dobro neutralizirati, a što maloljetniku može biti od neprocjenjive koristi za daljnju motivaciju u napredovanju k razvijanju vlastite odgovornosti (Žižak, Poldrugáč, 1987).

Kontaktiranje sa službom za zapošljavanje može za maloljetnika značiti bitan korak u odluci da ustraje u pronalaženju oblika ponašanja koji su društveno odobreni (Bašić, 1987). Nije, međutim, svejedno koji su razlozi njega samog naveli da stupi u kontakt sa spomenutom službom. Ako se radilo o obavezi zapošljavanja bilo po koju cijenu, da bi uspješnost mjere formalno bila zadovoljena, trenutnom uhljebljenju ili slično, pretpostavka je da se radi o promašenom postupku. S druge strane, ako je uz pomoć odgovarajućih pedagoških postupaka maloljetnik i sam shvatio potrebu za zapošljavanjem, ako je uz to proveden i postupak profesionalne orijentacije i slično, radi se vjerojatno o jednom od najefikasnijih načina podrške maloljetniku da ustraje u napredovanju razvijanja vlastite odgovornosti za svoje postupke.

Susreti s predstavnicima organizacija slobodnih aktivnosti i omladinom u mjesnoj zajednici ili gradu, vezani su isključivo za ispunjavanje slobodnog vremena. Ovdje treba imati na umu da su voditelj odgojne mjere i ostali sudionici u njoj mogli postići značajne rezultate prvenstveno korištenjem pozitivnih sadržaja slobodnog vremena. U korištenju slobodnog vremena naročito se preporuča upotreba "zamjene motiva" kao izuzetno pogodnog pedagoškog sredstva. Stoga se u korištenju sadržaja slobodnog vremena naročito preporuča buđenje i poticanje interesa za pozitivne sadržaje slobodnog vremena, što s vremenom treba istisnuti neprihvatljive sadržaje slobodnog vremena kod maloljetnika. U vezi s tim,

najčešće je riječ o sadržajima slobodnog vremena vezanim za sport i sportske igre, glazbene, likovne, tehničke i slične aktivnosti. Paralelno s tim, mnogi voditelji mjere mogli su raditi i na skraćanju slobodnog vremena u svrhu razgradnje negativnih utjecaja u slobodnom vremenu.

2. CILJ, HIPOTEZA, UZORAK I METODE RADA

Cilj rada usmjeren je na anлізу uspješnosti odgojne mjere pojačana briga i nadzor u odnosu na učestalost kontakata voditelja odgojne mjere s predstavnicima institucija koji bi trebali, zajedno sa sadržajima koji se u institucijama provode, odigrati značajnu ulogu tokom trajanja odgojne mjere. Analiza uspješnosti bit će promatrana u tri vremenske točke, i to: na kraju prve godine, na kraju druge godine i na kraju provođenja odgojne mjere, što je različito za svakog ispitanika s obzirom na to da dužina trajanja ove odgojne mjere nije unaprijed određena.

Kako je zadatak tih institucija da pruže uvjete u kojima će se maloljetnik lakše snaći i donijeti odluke o svom budućem ponašanju, logična je pretpostavka da će veći broj susreta voditelja odgojne mjere s njihovim predstavnicima biti povezan s uspješnošću mjere u sve tri vremenske točke, a naročito na kraju tretmana.

Populaciju iz koje je uzet uzorak ispitanika čine maloljetnici obaju spolova, kojima je nakon 01. 10. 1982. godine izrečena odgojna mjera pojačane brige i nadzora, a koji stalno borave na području jedanaest zagrebačkih općina: Centar, Črnomerec, Maksimir, Medveščak, Novi Zagreb, Peščenica, Susedgrad, Trešnjevka, Trnje, Velika Gorica i Zaprešić.

Uzorak varijabli sačinjavaju dvije grupe varijabli izdvojene iz sintetičkog anketnog

lista: Kraj prve godine rada, sintetičkog lista: Kraj druge godine rada, te iz sintetičkog anketnog lista: Završni anketni list. Prvu grupu sačinjavaju tri varijable koje na određeni način informiraju o uspješnosti mjere u navedenim vremenskim točkama. Radi se o varijablama koje sadrže procjenu voditelja o tome da li je mjera u datoj vremenskoj točki bila izuzetno neuspješna, neuspješnija nego kod ostalih maloljetnika, uspješna koliko i kod ostalih, uspješnija nego kod ostalih te izuzetno uspješna:

USPJPG – kako nakon godinu dana rada na provođenju odgojne mjere voditelj ocjenjuje uspješnost mjere

USPJDG – kako nakon dvije godine rada na provođenju odgojne mjere voditelj ocjenjuje uspješnost mjere

USPJKR – kako sada, kada je rad na provođenju odgojne mjere završen u cjelini, voditelj procjenjuje uspješnost odgojne mjere.

Drugu grupu varijabli sačinjavaju one koje informiraju o broju susreta voditelja odgojne mjere s predstavnicima naprijed navedenih institucija, pri čemu svaka varijabla ima kategorije: nije bilo susreta, jedan susret, više susreta. Šifra svake varijable započinje s PR, DR ili TR, što znači prva, druga ili treća godina, a ostali dio šifre je zajednički i znači slijedeće:

GOUS – broj susreta sa službom za zapošljavanje

GOMZ – broj susreta s omladinom u mjesnoj zajednici

GOVO – broj susreta s voditeljem slobodnih aktivnosti u mjesnoj zajednici ili gradu

GOSU – broj susreta sa sucem ili stručnim suradnikom suda

GORU – broj susreta s rukovodiocem u

- radnoj organizaciji
 GOSO — broj susreta sa socijalnim radnikom u centru za socijalni rad
 GOOM — broj susreta s omladinom u školi ili radnoj organizaciji.

Podaci su obrađeni u Sveučilišnom računskom centru po programu CONTAB, čiji su autori Momirovič, Zlobec i Varga.

Od svih statističkih parametara koji su izračunati u okviru tog programa, u ovom istraživanju korišten je hi–kvadrat test značajnosti razlika i koeficijent asocijacije između promatranih varijabli po W. Pearsonu.*

Metodološki okvir cjelovitog istraživanja prikazan je u referatu Uzelac, Mejovšek (1987).

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Rezultati rada bit će prikazani u tri dijela, po kriteriju vremenskih točaka u kojima se prati uspješnost rada na provedenju odgojne mjere.

3.1. Povezanost nekih karakteristika provedenja odgojne mjere u socijalnoj zajednici i uspješnosti rada na kraju prve godine

S varijablom koja opisuje uspješnost rada nakon prve godine u statistički značajnoj vezi nalaze se varijable: broj susreta voditelja su sucem ili suradnikom suda nakon

Tablica 1.

	PRGOSU	DRGOSU	PRGOVO	DRGOVO	DRGOMZ	TRGOUS
PRGOUS						
Pr hi–kvadrat of	.0047	.0234	.0004	.0338	.0269	.0125
Q(I/J)	.3526	.3066	.7750	.3203	.2475	.3323
Q(J/I)	.3140	.3290	.3116	.6451	.3896	.3946
Q(I,J)	.3333	.3178	.5183	.4827	.3185	.3634

* Zbog nedostatka prostora nisam u mogućnosti dati prikaz kontingencijskih tablica, već samo navedenih parametara.

prve i nakon druge godine (PRGOSU, DRGOSU), broj susreta s voditeljem slobodnih aktivnosti u mjesnoj zajednici ili u gradu nakon prve i nakon druge godine (PRGOVO, DRGOVO), broj susreta s omladinom u mjesnoj zajednici nakon druge godine (DRGOMZ) te broj susreta sa službom za zapošljavanje nakon treće godine (TRGOUS).

Inspekcijom pojedinačnih tablica, koje zbog nedostataka prostora neće u ovom radu biti navedene, moguće je, istina, na deskriptivnoj razini utvrditi karakter takvih veza.

Promatraju li se distribucije ispitanika s obzirom na procjenu voditelja o uspješnosti mjere nakon godinu dana, vidljivo je da je u oko 1/5 slučajeva mjera izuzetno neuspješna ili neuspješnija nego kod većine ostalih maloljetnika. Kod polovine je ispitanika postignut neki prosječan rezultat, tj. uspješnost mjere se ocjenjuje jednako kao kod većine ispitanika, a u oko 28% mjera je uspješnija nego kod većine ili pak izuzetno uspješna.

Sigurno je da uspješnost odgojne mjere ovisi o raznovrsnim faktorima objektivne i subjektivne naravi, a jedan od tih faktora svakako je i aktivnost voditelja u kontaktima s predstavnicima institucija i službi u socijalnoj zajednici kojima je namijenjena određena uloga u procesu preodgoja. Pošli smo od pretpostavke da veći broj kontakata

kata voditelja odgojne mjere s predstavnicima institucija predstavlja ne samo njegov pojačan nego i kvalitetniji aktivitet, pa u slučaju većeg broja kontaktiranja očekujemo i relativno veću uspješnost odgojne mjere.

Ta se pretpostavka nije u cijelosti potvrdila kada su u pitanju kontakti voditelja sa sućem ili stručnim suradnikom suda. Prije svega, treba reći da u skoro polovini svih ispitivanih slučajeva (48%) u prvoj godini uopće nije bilo susreta između voditelja odgojne mjere i suca ili stručnog suradnika suda, u 13,6% bio je jedan, a u 38,4% bilo je više susreta. Obrnuto od očekivanja, među onim ispitanicima čiji se voditelji odgojne mjere nisu ni jednom sreli s predstavnikom suda, relativno je više onih kod kojih je nakon godinu dana mjera ocijenjena uspješnom (52,7%) i izuzetno uspješnom (58,3%), nego što ispitanici čiji se voditelji nisu sreli s predstavnikom suda sudjeluju u ukupnom uzorku (48%). Među ispitanicima čiji su se voditelji sreli s predstavnikom suda više puta, a koji u uzorku participiraju s 38,4%, relativno se najviše nalazi onih kod kojih je mjera izuzetno neuspješna (66,7%) ili neuspješnija nego kod većine ostalih (53,6%), mada je relativno visoko učešće i onih kod kojih je mjera uspješnija nego kod većine (52,6%).

Drugim riječima, ne može se konstatirati pravilo da je broj susreta voditelja s predstavnicima suda u toku prve godine povezan s uspješnošću mjere. Činjenica da je među ispitanicima čiji voditelj je više puta kontaktirao predstavnike suda znatno više onih kod kojih je mjera ocijenjena izuzetno neuspješnom ili neuspješnijom nego kod većine nego što je prema uvodnoj hipotezi i bilo za očekivati, može ustvari značiti obrnuto: naime, upravo, kod neuspješnih ili izuzetno neuspješnih rezultata voditelja

je češće kontaktirao sud i mimo redovnih izvještaja i kontrolnih ročišta da bi na vrijeme signalizirao teškoće, da bi ukazao na eventualnu potrebu da sud roditeljima ili starateljima dade posebne upute i naloži im određene dužnosti u pogledu mjera koje treba poduzeti ili pak na potrebu izricanja posebnih obaveza ili čak disciplinskog centra u slučaju da maloljetnik odbija surađivati s voditeljem odgojne mjere, kao i na potrebu zamjene odgojne mjere drugom.

Relacije slične ovima pojavljuju se i kad je u pitanju uspješnost mjere na kraju prve godine u relaciji s brojem susreta voditelja mjere s predstavnicima suda na kraju druge godine. Naime, voditelji ispitanika kod kojih je mjera na kraju prve godine ocijenjena kao neuspješna ili izuzetno neuspješna relativno su znatno češće višekратно kontaktirali predstavnika suda, nego voditelji ispitanika kod kojih je mjera na kraju prve godine ocijenjena uspješnom, uspješnijom nego kod ostalih ili izuzetno uspješnom. Takvo ponašanje voditelja u drugoj godini tretmana, kada su u pitanju ispitanici kod kojih nema naročitog uspjeha u provođenju mjere, jest zapravo nastavak sličnog ponašanja iz prethodne godine, a sastoji se u upornom ponovnom kontaktiranju predstavnika suda u traženju boljih rješenja za što uspješniji tretman maloljetnika.

Nadalje je pretpostavka bila da će veći broj susreta voditelja mjere s voditeljem slobodnih aktivnosti u mjesnoj zajednici ili u gradu biti povezan s većom uspješnošću odgojne mjere u prvoj godini njenog provođenja. No prije interpretiranja ove povezanosti treba konstatirati da je do takvog kontakta došlo u svega osam (4,5%) slučajeva od ukupno 177 promatranih slučajeva. Voditelji odgojne mjere, očigledno, u većini slučajeva nisu smatrali potrebnim da sami stupe u kontakt s osobama u gradu ili

mjesnoj zajednici, kako bi u suradnji s njima vršili stalan utjecaj na ličnost i vladanje maloljetnika. U ono malo slučajeva gdje su ti kontakti ostvareni (jednom ili više puta) nema osnova za potvrdu hipoteze. Naime, relativno veće i očekivane uspješnosti u tim slučajevima nije bilo u odnosu na slučajeve kada takvi kontakti nisu postojali. Istina, frekvencije su ovdje veoma male, pa time i vjerodostojnost zaključaka dolazi u pitanje. No, još uvijek ostaje prostor da se postavi pitanje razloga tako slabe sveukupne aktivnosti voditelja mjere u kontaktiranju osoba koje vode slobodne aktivnosti u gradu ili u mjesnoj zajednici. Takvih aktivnosti na području Zagreba ima dovoljno, a i uloga koju bi one trebale imati u toku provođenja odgojne mjere je veoma jasna. No, s druge strane, sama činjenica da voditelj gotovo da i nije kontaktirao s osobama koje vode slobodne aktivnosti (samo u jednom slučaju kontaktirao je više puta, i tu je mjera uspješnija nego kod većine), ne mora značiti da i sam maloljetnik u te aktivnosti nije bio uključen. Naime, socio—pedagoški rad s maloljetnikom, ako je bio kvalitetan i ako se nije bazirao na strukturirajućim i sputavajućim postupcima (vidjeti Žižak, Poldrugač, 1987) mogao je rezultirati odlukom maloljetnika da, učeći nove forme ponašanja, a u dogovoru s voditeljem mjere, sam kontaktira odgovarajuće voditelje slobodnih aktivnosti u odabranim institucijama.

Daljnji podatak odnosi se na vezu između uspješnosti odgojne mjere nakon godinu dana i broja susreta voditelja mjere s osobama koje vode slobodne aktivnosti u gradu ili mjesnoj zajednici, ali tokom druge godine provođenja odgojne mjere. U drugoj godini provođenja mjere ne mogu se konstatirati nikakve promjene u ponašanju voditelja mjere u odnosu na aktivira-

nje osoba koje vode slobodne aktivnosti, bez obzira na to kako je ocijenjena uspješnost mjere na kraju prve godine.

Istraživanjem je bio predviđen i broj susreta voditelja odgojne mjere sa omladinom u mjesnoj zajednici, uz logično očekivanje da će veći broj susreta biti povezan s većom uspješnošću provođenja odgojne mjere. Međutim, kod izračunavanja ove veze na kraju prve godine proteka odgojne mjere nije se mogla ustanoviti statistički značajna povezanost. Takva povezanost ustanovljena je kad je u pitanju broj susreta voditelja mjere s omladinom u mjesnoj zajednici na kraju druge godine i uspješnosti odgojne mjere na kraju prve godine. U drugoj godini voditelji odgojne mjere kontaktirali su s predstavnicima omladine u svega 12,4% slučajeva. Međutim, podaci ne dozvoljavaju tvrdnju da su takve kontakte češće ostvarivali voditelji koji su mjeru procijenili uspješnom na kraju prve godine. Više takvih kontakata tokom druge godine ostvarili su, u pravilu, voditelji mjere koji su mjeru na kraju prve godine procijenili izuzetno neuspješnom ili neuspješnijom nego kod većine. Očigledno je da je ta vrsta aktiviranja voditelja odgojne mjere prilično nepopularna, mada opet relativno znatno češće korištena nego kad je u pitanju kontaktiranje s voditeljima slobodnih aktivnosti u gradu ili mjesnoj zajednici. Dok se tokom prve godine uspješnost odnosno neuspješnost odgojne mjere nije statistički značajno vezivala uz aktivitet odgajatelja u pravcu kontaktiranja s omladinom u mjesnoj zajednici, tokom druge godine dolazi do promjena. Voditelji odgojne mjere koja je tokom prve godine procijenjena neuspješnom počinju relativno znatno češće kontaktirati predstavnike omladine u mjesnoj zajednici, očigledno u pokušaju traženja boljih rješenja. Vjerojatno je da bi takav

angažman, da je bio prisutan još tokom prve godine, na određeni način pridonio reduciranju onih slučajeva koji su procijenjeni neuspješnima. Međutim, i ovdje treba napomenuti da sam kontakt voditelja odgojne mjere s predstavnicima omladine ne mora nužno značiti da sam maloljetnik nije bio uključen u njihovu aktivnost, i to na način da je, u dogovoru s voditeljem odgojne mjere, sam ostvario kontakt u mjesnoj zajednici.

U ispitivanje kontakata voditelja s predstavnicima institucija iz socijalne zajednice svakako spada i kontaktiranje sa službenicima USIZ-a za zapošljavanje. U prvoj godini provođenja mjere nisu uočene statistički značajne veze između uspješnosti mjere i kontaktiranja ovog tipa, kao što ni uspješnost mjere na kraju prve godine nije bitnije utjecala na voditelja da u drugoj godini započne s takvim kontaktima. Taj podatak ne bi trebao posebno čuditi, jer ako imamo na umu da se radi o maloljetnoj populaciji koja je između svoje 14. i 18. godine života pretežno vezana za školu, tada je jasno da voditelj odgojne mjere nije kontaktirao službu za zapošljavanje vezano za uspješnost mjere na kraju prve godine već se, vjerojatno, više orijentirao na pomoć i podršku maloljetniku da ustraje u zadovoljavanju školskih obaveza. Međutim, statistički signifikantne veze pokazale su se kad je u pitanju uspješnost mjere na kraju prve godine i kontaktiranje odgojatelja sa službenicima USIZ-a za zapošljavanje tokom treće godine tretmana. Treća godina tretmana već sama po sebi znači da se maloljetnik ili veoma približio 18. godini ili je čak i stariji od 18 godina, te ima mnogo logike da se razmišlja o njegovu zapošljavanju. Tokom treće godine voditelji mjere u oko 1/3 slučajeva kontaktiraju osobe iz službe za zapošljavanje. Nemoguće je, me-

đutim, reći da li to u pravilu čine oni voditelji koji su još na kraju prve godine mjeru procijenili više uspješnom ili više neuspješnom. Naime, u slučajevima kod kojih je mjera bila procijenjena kao neuspješnija nego kod većine, relativno je znatno više onih kod kojih je voditelj jednom kontaktirao službu (50%) i više onih kod kojih je voditelj višestruko kontaktirao USIZ (29%), nego što takvih, neuspješnije procijenjenih slučajeva ima u ukupnom uzorku (16,8%). No, s druge strane, promatramo li samo one slučajeve koji su procijenjeni uspješnijima od većine (a takvih u ukupnom uzorku ima 21%), vidjet ćemo blagu tendenciju da i kod njih voditelj tokom treće godine nešto češće kontaktira službu za zapošljavanje (29%). Tako inkongruentna situacija odraz je brojnih drugih utjecaja, a ne samo saznanje o procjeni uspješnosti mjere, kao na primjer dobi maloljetnika, razlici između kronološke i obrazovne dobi, promjeni škole u kojoj se profesionalno osposobljava, osposobljenosti maloljetnika za neki posao, interesima maloljetnika i slično.

3.2. Povezanost nekih karakteristika provođenja odgojne mjere u socijalnoj zajednici i uspješnosti rada na kraju druge godine

U relaciji s procjenom uspješnosti odgojne mjere na kraju druge godine stavljeni su kontakti voditelja sa svim uvodno navedenim institucijama, no statistički značajnima u smislu povezanosti s tom uspješnošću pokazale su se slijedeće: broj susreta s voditeljem slobodnih aktivnosti u mjesnoj zajednici ili u gradu u toku prvog mjeseca provođenja mjera (PRMJVO), broj susreta s pedagogom ili direktorom škole u toku prvog mjeseca (PRMJPE), broj susreta s omladinom u školi ili radnoj organizaciji tokom prve godine (PRGOOM) i broj susreta

Tablica 2.

		PRMJVO	PRMJPE	PRGOOM	TRGOUS
USPJDG	Pr hi—kvadrat of	.0162	.0021	.0233	.0148
	Q(I/J)	.5924	.4337	.5699	.3357
	Q(J/I)	.2452	.3446	.2541	.4327
	Q(I,J)	.4a88	.3891	.4120	.3842

s predstavnicima USIZ-a za zapošljavanje tokom treće godine (TRGOUS).

Imajući na umu podatke temeljene na procjeni uspješnosti odgojne mjere na kraju prve godine rada, za očekivati je bilo da će se voditelji znatno više potruditi da mijenjaju vlastitu aktivnost u svrhu veće uspješnosti mjere na kraju druge godine.

No, prije provjere takvog očekivanja, treba generalno konstatirati da je u procjeni uspješnosti pri provođenju odgojne mjere na kraju druge godine došlo do minimalnih otkolona u odnosu na procjenu na kraju prve godine. Neznatno je povećano relativno učešće neuspješno procijenjenih slučajeva, nešto više je povećano relativno učešće uspješnijih, a to se naravno odrazilo na smanjenje broja onih koji su procijenjeni kao prosječno uspješni. Tako mali pomak u procjeni uspješnosti odgojne mjere na kraju druge godine u odnosu na prethodnu ne stavlja u izgled potvrdu navedenog očekivanja.

To je vidljivo promatramo li procjenu uspješnosti odgojne mjere na kraju druge godine u relaciji s kontaktima voditelja odgojne mjere s voditeljima slobodnih aktivnosti u gradu ili mjesnoj zajednici. Naime, u toku druge godine uopće ne postoji statistički značajna povezanost između aktivnosti voditelja u navedenom pravcu i uspješnosti mjere. Gdje postoji statistička značajnost, to je inkongruentna povezanost između uspješnosti odgojne mjere na kraju druge godine s brojem kontakata vo-

ditelja odgojne mjere s voditeljima slobodnih aktivnosti u gradu ili mjesnoj zajednici u prvom mjesecu provođenja mjera (PRMJVO). Na prvi pogled ta povezanost nema posebnog smisla, ali u usporedbi s podacima iz prethodnog poglavlja, vidljivo je da ona predstavlja njihovu potvrdu. Naime, svi kontakti koji su se desili tokom prve godine, a koji su veoma inkongruentno bili povezani s procjenom uspješnosti mjere na kraju iste godine, sveli su se ustvari na kontakte u prvom mjesecu provođenja odgojne mjere s identičnim učinkom na procjenu uspješnosti odgojne mjere na kraju druge godine. To se vidi iz identičnih distribucija kad su u pitanju kontakti voditelja odgojne mjere s voditeljima slobodnih aktivnosti u gradu ili mjesnoj zajednici u toku prve godine i u toku prvog mjeseca provođenja odgojne mjere.

Želimo li jasnije interpretirati dosad dobivene rezultate, koji se odnose na kontakte voditelja odgojne mjere s voditeljima slobodnih aktivnosti u gradu ili mjesnoj zajednici, možemo reći slijedeće: voditelji mjere izuzetno su rijetko kontaktirali s voditeljima slobodnih aktivnosti u gradu ili mjesnoj zajednici, ako su to činili, bilo je to uglavnom jednom (iznimno više puta), sve što se u tom pravcu dogodilo, dogodilo se u toku prvog mjeseca i nije se mijenjalo tokom prve niti tokom druge godine te je na procjenu uspješnosti na kraju prve i na kraju druge godine imalo sličan efekt. Mali pomaci u pravcu neuspjeha i nešto veći u

pravcu uspjeha u provođenju odgojne mjere, očito se ne mogu pripisati tako provedenoj aktivnosti voditelja.

Tokom provođenja odgojne mjere pojačane brige i nadzora, voditelj je dužan surađivati i sa stručnim osobama škole koju maloljetnik pohađa. Najčešće je to pedagog, a ponekad i direktor škole. Tokom prve godine takvi kontakti voditelja nisu bili statistički značajno povezani s procjenom uspješnosti mjere. Bilo bi stoga logično da su voditelji mjere tokom druge godine pojačali te kontakte s ciljem poboljšanja uspješnosti mjera na kraju te godine. To više što su upravo stručnjaci zaposleni u školi, shodno svojoj edukaciji i ciljevima svoje profesije, najadekvatnije osobe za suradnju, dok za ostale predstavnike društvenih institucija o kojima je ovdje riječ (osim predstavnika suda) to može biti slučaj, ali ne i pravilo. Očekivanje se međutim nije pokazalo točnim. Kontaktiranje voditelja mjere s pedagogom ili direktorom škole tokom druge godine nije statistički značajno povezano s procjenom uspješnosti odgojne mjere na kraju iste godine, ali je ta ista procjena povezana s kontaktiranjem voditelja s predstavnicima škole tokom prvog mjeseca provođenja odgojne mjere (PRMJPE). U krajnjem slučaju, to bi moglo predstavljati sličnu sliku kakva je dobivena kod ispitivanja povezanosti kontakata voditelja s voditeljima slobodnih aktivnosti u gradu ili mjesnoj zajednici: naime, da su svi kontakti voditelja s predstavnicima škole koju maloljetnik pohađa u cjelokupnom razdoblju od dvije godine koncentrirani u pravilu u prvi mjesec provođenja odgojne mjere, i to s ishodom da oni na kraju prve godine nisu značajno povezani s uspješnošću mjere, a na kraju druge godine jesu, i to na inkongruentan način. Naime, u slučajevima kad nije bilo kontakata voditelja s predstavnici-

cima škole u toku prvog mjeseca provođenja mjere, bilo je relativno nešto više izuzetno neuspješno procijenjenih rezultata i relativno znatno više prosječno procijenjenih rezultata mjere na kraju druge godine, nego što navedeni slučajevi participiraju u ukupnom uzorku. U slučajevima kada je tokom prvog mjeseca ostvaren samo jedan susret voditelja mjere s predstavnicima škole, prisutna je već znatno drugačija slika. Među njima je relativno znatno više izuzetno uspješnih slučajeva na kraju druge godine i nešto više uspješnijih od prosjeka, nego što svi slučajevi gdje je odgajatelj jednom ostvario taj kontakt, sudjeluju u ukupnom uzorku. Istina, ovdje je relativno češće učešće i izuzetno uspješnih kao i neuspješnijih nego u prosjeku u odnosu na broj slučajeva u kojima je odgajatelj jednom kontaktirao s predstavnicima škole, ali to može govoriti samo u prilog potrebi češćeg kontaktiranja sa školom. To potvrđuje i podatak koji je dobiven promatra li se samo subuzorak ispitanika čiji voditelj je tokom pravog mjeseca češće kontaktirao s predstavnicima škole. Na kraju druge godine relativno je navviše onih ispitanika kod kojih je odgojna mjera procijenjena uspješnijom nego kod većine, a relativno podjednako odnosno znatno manje onih kod kojih je izuzetno uspješna, djelomično uspješna ili pak neuspješna. Ti podaci daju osnovu za isticanje škole kao jednog od ključnih mjesta u kome bi voditelj odgojne mjere morao ostvariti višestruke i kvalitetne kontakte, jer se, temeljeno na brojčanim pokazateljima, daje naslutiti da ostvarivanje takvih kontakata vodi k povoljnijoj procjeni uspješnosti odgojne mjere. Nije, međutim, nevažno napomenuti da u toku prvog mjeseca čak 2/3 voditelja nije uopće kontaktiralo s direktovom ili pedagogom škole, a 1/5 je to učinilo samo jednom.

Tek u 11,8% slučajeva taj je kontakt bio višestruk, ali je tu ujedno prisutna i dominacija slučajeva u kojima je mjera procijenjena uspješnijom nego kod većine.

Broj susreta s predstavnicima omladinske organizacije u školi ili radnoj organizaciji tokom prve godine nije bio statistički značajno povezan s procjenom uspješnosti odgojne mjere na kraju te godine, ali u toku druge godine takva povezanost postoji. Ona je, međutim, temeljena na izuzetno malim frekvencijama kad su u pitanju slučajevi gdje je bilo takvih kontakata. Naime, tokom prve godine, u svega 5,6% slučajeva, voditelji su kontaktirali s predstavnicima omladine u školi ili radnoj organizaciji. Procjena uspješnosti odgojne mjere u toku druge godine relativno je znatno bolja u onim slučajevima kada je voditelj odgojne mjere u toku prve godine višestruko kontaktirao s predstavnicima omladine u navedenim institucijama, nego u onima gdje je taj kontakt bio samo jednom. U slučajevima kada voditelj uopće nije kontaktirao s predstavnicima omladine nema značajnih razlika u procjenu uspješnosti odgojne mjere. Ti podaci mogli bi ukazivati na veću potrebu takvog kontaktiranja voditelja odgojne mjere, ali male frekvencije na kojima se temelje pokazatelji statistički značajne povezanosti među varijablama upućuju na oprez pri donošenju zaključaka. Preostaje jedino konstatacija da voditelji odgojne mjere izuzetno rijetko kontaktiraju s omladinom u školi ili radnoj organizaciji, iako je rad na povezivanju maloljetnika kojemu je izrečena odgojna mjera pojačane brige i nadzora s takvim organizacijama veoma važan. Taj podatak naravno, ne isključuje mogućnost da su sami maloljetnici, ispitanici ovog uzorka, u dogovoru s voditeljem kontaktirali s navedenim omladinskim organizacijama, jer je voditelj

možda zaključio da njegovo vlastito kontaktiranje s njima, i to u svojstvu u kome se on u odnosu na maloljetnika nalazi, ne bi postiglo željeni cilj.

Posljednji podatak u ovom dijelu ukazuje na povezanost između procjene uspješnosti odgojne mjere na kraju druge godine s brojem susreta voditelja s predstavnicima USIZ-a za zapošljavanje tokom treće godine provođenja odgojne mjere. Ta je povezanost inkongruentna kao i ona iz prethodnog poglavlja, gdje je promatrana procjena uspješnosti odgojne mjere na kraju prve godine s brojem kontakata voditelja s predstavnicima USIZ-a tokom treće. Naime, i ovdje je nemoguće reći da li tokom treće godine s predstavnicima USIZ-a kontaktiraju, u pravilu, voditelji odgojne mjere koja je na kraju druge godine procijenjena više uspješnom ili više neuspješnom. To se najbolje vidi analizom subuzorka onih ispitanika čiji voditelji su imali više susreta s USIZ-om tokom treće godine, a koji u ukupnom uzorku participiraju s 31,3%. U njemu je prisutno relativno znatno više onih kod kojih je mjera procijenjena izuzetno neuspješnom (75%), relativno nešto više onih kod kojih je mjera procijenjena neuspješnijom nego kod većine (50%) te relativno malo više onih kod kojih je mjera procijenjena uspješnijom nego kod većine (38,1%), nego što spomenuti subuzorak sudjeluje u ukupnom uzorku. No, kako je već rečeno, susreti voditelja odgojne mjere s predstavnicima USIZ-a za zapošljavanje ovise o mnogim drugim okolnostima, a ne samo o procjeni uspješnosti mjere. Ta inkongruentna povezanost navedenih varijabli može dobrim dijelom biti i odrazom tih okolnosti.

3.3. Povezanost nekih karakteristika provođenja odgojne mjere u socijalnoj zajednici i uspješnosti rada na kraju provođenja mjere

Generalna procjena uspješnosti odgojne mjere na kraju provođenja mjere nije se bitno promijenila u odnosu na procjenu njene uspješnosti na kraju prve i na kraju druge godine. Na samom završetku, kod oko polovine ispitanika (46,3%) uspješnost mjere procijenjena je prosječnom odnosno kao i kod većine, kod oko jedne trećine njih (30%) procijenjena je izuzetno neuspješnom ili neuspješnijom nego kod većine, a u 23,7% procijenjena je uspješnijom nego kod većine ili izuzetno uspješnom. Činjenica da odgojna mjera, koja prema Krivičnom zakonu SRH može trajati najviše tri godine, može u pravilu završiti znatno ranije, i to iz različitih razloga, onemogućit će adekvatnu usporedbu procjene njene uspješnosti na kraju provođenja s takvom procjenom na kraju prve ili na kraju druge godine. Odgojna mjera pojačane brige i nadzora mogla je biti zamijenjena drugom ili obustavljena iz različitih razloga (najčešće uslijed rezultata koje je maloljetnik pokazao u toku tretmana) još prije isteka prve godine njenog provođenja. Isto tako, u uzorku je sigurno bilo i onih ispitanika kojima je mjera trajala duže od dvije pa možda i tri godine.

Procjena uspješnosti odgojne mjere na kraju njenog provođenja pokazala se statistički značajno povezanom s brojem susreta voditelja sa sućem ili stručnim suradnikom suda tokom prvog mjeseca (PRMJSU), brojem susreta s omladinom u mjesnoj zajednici tokom druge godine (DRGOMZ), brojem susreta s rukovodiocem u radnoj organizaciji tokom treće godine (TRGORU), brojem susreta sa socijalnim radnikom u centru za socijalni rad tokom druge godine (DRGOUS) te brojem susreta s USIZ-om za zapošljavanje tokom treće godine (TRGOUS).

Najprije će biti prokomentirana povezanost između varijabli koje opisuju broj susreta voditelja sa sućem za maloljetnike ili stručnim suradnikom suda tokom prvog mjeseca i procjenu uspješnosti na kraju provođenja mjere. U ovom periodu kontakt s predstavnicima suda imali su voditelji u svega 18,7% slučajeva, i to uglavnom jednom (13,6%), a nešto manje više puta (5,1%). Među ispitanicima čiji su voditelji jednom kontaktirali suca za maloljetnike ili stručnog suradnika suda u toku prvog mjeseca, na kraju provođenja mjere bilo je relativno oko dva i po puta više onih kod kojih je mjera procijenjena izuzetno neuspješnom, ali i relativno znatno manje onih kod kojih je procijenjena neuspješnijom nego kod većine ili pak izuzetno uspješnom,

Tablica 3.

	PRMJSU	DRGOMZ	TRGORU	DRGOSO	DRGOUS	TRGOUS
USPJKR						
Pr hi–kvadrat of	.0461	.0225	.0440	.0084	.0397	.0001
Q(I/J)	.3958	.4287	.4044	.4997	.3926	.5859
Q(J/I)	.2591	.2459	.3035	.3048	.2852	.4525
Q(I,J)	.3275	.3373	.3539	.3573	.3389	.5192

nego što ispitanici čiji su voditelji ostvarili jedan takav kontakt sudjeluju u ukupnom uzorku. Kad su u pitanju ispitanici čiji su voditelji ostvarili višestruke kontakte s predstavnicima suda, među njima je relativno dvostruko više onih koji su na kraju provođenja odgojne mjere procijenjeni izuzetno uspješnima, nego što ispitanici čiji su voditelji na taj način kontaktirali sud sudjeluju u ukupnom uzorku. U oba subuzorka frekvencije su veoma male, pa se dobivene tendencije mogu pripisati i slučaju. S druge strane, moguće je da su i takvi podaci odraz realnosti koja je ovdje prezentirana u obliku inkongruentne povezanosti među spomenutim varijablama. Iskusniji voditelj možda je već tokom prvog mjeseca rada mogao procijeniti da li će njegov rad s maloljetnikom imati dalju perspektivu i u kom pravcu. Stoga je razumljivo da su se sudu tokom prvog mjeseca obratili i oni čija je prognoza bila povoljna kao i oni čija je bila nepovoljna da bi sa sućem ili sa stručnim suradnikom suda dogovorili daljnji rad. Podaci ukazuju na nešto pojačanu aktivnost u tom pravcu od strane voditelja čiji su maloljetnici na kraju procijenjeni kao izrazito neuspješni. Ako se prisjetimo podataka iz poglavlja 3.1. koji govore o susretima voditelja s predstavnicima suda u toku prve godine provođenja mjera i procjeni uspješnosti mjere na kraju iste godine, vidjet ćemo da je suština slična. Iako se tokom prve godine broj kontakata voditelja s predstavnicima suda znatno povećao u odnosu na prvi mjesec, inkongruentne veze s uspješnošću mjere su ostale s isto tako navedenom i nešto jače izraženom tendencijom da sud češće kontaktiraju voditelji koji na kraju mjernog razdoblja očekuju nepovoljne rezultate provođenja odgojne mjere.

Broj susreta voditelja odgojne mjere s

omladinom u mjesnoj zajednici tokom druge godine statistički je značajno povezan s uspješnošću mjere na kraju tretmana. Karakter te povezanosti, međutim, ne potvrđuje hipotezu da su češći kontakti povezani s većom uspješnošću i obratno. U subuzorku ispitanika čiji voditelji nisu ostvarili te kontakte (87,6%) gotovo da i nema značajnijih razlika među ispitanicima s obzirom na uspješnost na kraju provođenja mjere. Istina, među njima je relativno nešto manje izuzetno neuspješnih (61,5%), ali je relativno manje i uspješnijih od većine (77,8%), nego što taj subuzorak sudjeluje u ukupnom uzorku. Promatraju li se subuzorci ispitanika čiji su voditelji kontaktirali s predstavnicima omladine u mjesnoj zajednici tokom druge godine (njih ukupno ima 12,4%), vidi se da je veza inkongruentna, tako da među njima ima znatno više onih koji su na kraju provođenja mjere izuzetno neuspješni, ali i nešto više onih koji su uspješniji od ostalih, s obzirom na učešće obaju subuzoraka u ukupnom uzorku. Frekvencije su, međutim, i ovdje male i teško je generalno zaključivati, ali u prilog pravca razmišljanja, na koji ukazuju i ovi podaci, idu i vrlo slične veze dobivene prethodnom analizom povezanosti uspješnosti odgojne mjere na kraju prve godine rada s brojem kontakata voditelja s omladinom u mjesnoj zajednici na kraju druge godine, te konstatacija da broj kontakata voditelja s omladinom u mjesnoj zajednici tokom treće godine nije statistički značajno povezan s uspješnošću mjere na kraju iste godine. Teško je na temelju takvih pokazatelja generalno zaključiti da li bi takvi kontakti, da su ostvarivani češće, zaista potvrdili hipotezu o većoj uspješnosti odgojne mjere na kraju svakog mjernog razdoblja, no ovi podaci ne stavljaju to u izgled. Razloga za to vjerojatno ima više kao, uostalom, i kad

su u pitanju kontakti voditelja s ostalim predstavnicima društvenih institucija, o čemu će kasnije biti više riječi.

Slijedeća varijabla, koja se nalazi u statistički značajnoj vezi s uspješnošću mjere na kraju provođenja, jest broj susreta voditelja odgojne mjere s rukovodiocem u radnoj organizaciji tokom treće godine provođenja mjere. Kako je već rečeno, treća godina tretmana već sama po sebi u jednom broju slučajeva uključuje i radni odnos ispitanika, pa je ova povezanost razumljiva. Spomenutu vrstu kontakata, jednom ili više puta, tokom treće godine provođenja mjere ostvarili su voditelji mjere u 1/4 slučajeva, što je relativno mnogo u odnosu na ostale kontakte, bilo sa kojom drugom institucijom tokom cijelog tretmana. Povezanost je i ovdje prilično inkongruentna i uglavnom ide u pravcu odbacivanja hipoteze o povezanosti većeg broja kontakata s većom uspješnošću mjere. To je najuočljivije ako se promatra subuzorak ispitanika čiji su voditelji više puta kontaktirali s rukovodiocem u radnoj organizaciji tokom treće godine, koji je u ukupnom uzorku prisutan s 19,8% slučajeva. U njemu je relativno znatno više onih ispitanika kod kojih je mjera izuzetno neuspješna (66,7%) i relativno nešto više onih kod kojih je izuzetno uspješna (28,6%), nego što spomenuti subuzorak sudjeluje u ukupnom uzorku. U subuzorku ispitanika, čiji su voditelji spomenuti kontakt ostvarili samo jednom u toku tri godine (4,9%), relativno je najviše ispitanika koji su neuspješniji od ostalih (7,7%). Isto tako, promatraju li se ispitanici čiji voditelji nisu kontaktirali s rukovodiocem u radnoj organizaciji u spomenutom razdoblju (75,4%), među njima je relativno nešto više uspješnijih maloljetnika od većine (87,5%), ali i neuspješnijih od većine (84,6%), nego što ti ispitanici sudjelu-

ju u ukupnom uzorku. Dakle, kad je riječ o broju susreta voditelja odgojne mjere s rukovodiocem radne organizacije u kojoj je zaposlen ispitanik, oni očito ne osiguravaju uspješnost odgojne mjere na zadovoljavajući način, već je ta uspješnost, u slučajevima u kojima je i postignuta, očito odraz konstelacije nekih drugih momenata u toku tretmana. To ukazuje na potrebu strukturnog pristupa istraživanju takvog tipa, gdje bi se najvjerojatnije mogla dobiti neka konzistentnija konstelacije različitih faktora (a napose onih koji se odnose na ulogu predstavnika socijalnih institucija), koji bitnije pridonose uspješnosti ispitanika kako na kraju svakog mjernog razdoblja tako i, što je najvažnije, na kraju samog tretmana.

Broj susreta sa socijalnim radnikom tokom godine statistički je značajno povezan s uspješnošću mjere na kraju njenog provođenja. Karakter te povezanosti također ne dozvoljava potvrdu hipoteze od koje se pošlo u ovom radu, ali niti njeno potpuno odbacivanje. Čak bi i odbacivanje hipoteze bilo donekle razumljivije od dobivene inkongruencije, jer bi bilo relativno prihvatljivo da je više susreta voditelja odgojne mjere sa socijalnim radnikom u centru za socijalni rad gdje se mjera provodi bilo uvjetovano neuspješnošću mjere i potrebom razrade novih pristupa u provođenju mjere. Međutim, u oba subuzorka ispitanika, čiji su voditelji kontaktirali sa socijalnim radnikom, relativno je podjednako i uspješnijih i neuspješnijih ispitanika od većine i ujedno relativno više nego što navedeni subuzorci sudjeluju u ukupnom uzorku. Isto tako, ako se promatraju samo ispitanici čiji voditelji nisu kontaktirali sa socijalnim radnikom, među njima je relativno podjednako više izuzetno neuspješnih i izuzetno uspješnih nego što ti ispitanici su-

djeluju u ukupnom uzorku i relativno podjednako manje neuspješnijih i uspješnijih od većine. Očigledno, i takve kontakte valja promatrati tek u konstelaciji kako s ostalim vrstama kontakata tako i s nekim drugim faktorima.

Slijedi interpretacija podataka o povezanosti između uspješnosti odgojne mjere na kraju tretmana s brojem kontakata voditelja s predstavnicima USIZ-a za zapošljavanje na kraju druge godine i na kraju treće godine provođenja mjere. U oba slučaja veza se pokazala relativno čvrstom i kongruentnom, ali u pravcu odbacivanja hipoteze. Naime, i tokom druge i tokom treće godine mnogostruke kontakte s predstavnicima USIZ-a za zapošljavanje, relativno češće, ostvarili su oni voditelji odgojne mjere koja je na kraju procijenjena kao izuzetno neuspješna ili neuspješnija od većine. Kad je u pitanju jedan susret voditelja s predstavnicima USIZ-a, relativno znatno češće su ga u drugoj godini ostvarili voditelji ispitanika koji su na kraju mjere procijenjeni neuspješnijima od većine, a u trećoj godini voditelji ispitanika koji su procijenjeni prosječno uspješnima. Konzistentno tome, u oba slučaja vrijedi i obrnuto: među ispitanicima čiji voditelji nisu ostvarivali takve kontakte relativno je više uspješnijih i izuzetno uspješnih, nego ostalih ispitanika u odnosu na ukupno učešće svih ispitanika čiji voditelji nisu kontaktirali USIZ. To naravno, ne znači da je kontaktiranje predstavnika USIZ-a od strane voditelja tokom druge i treće godine dovelo do neuspješnosti mjere na kraju tretmana, ali govori o nečem drugom. Najvjerojatnije su voditelji, koji su još tokom druge i/ili treće godine uvidjeli slabo napredovanje ili čak nazadovanje maloljetnika u tretmanu, a znajući ulogu i važnost profesionalne orijentacije i zaposlenja za preodgojni proces, smatrali

da bi takvom akcijom bitno pridonijeli pozitivnoj promjeni. Činjenica je da u tome nisu uspjeli i da je rezultat bio obrnut od očekivanog. To navodi na neka razmišljanja koja nadilaze samo broj kontakata voditelja s određenim ustanovama. U početnoj hipotezi, prema kojoj se očekivalo da će broj kontakata voditelja s predstavnicima institucija biti u vezi s uspješnošću mjere, bilo je subsumirano očekivanje da će ti kontakti biti kvalitetni, da će se ostvariti uz želju i pristajanje maloljetnika, da će ih nakon voditelja ili paralelno s njim ostvariti i sami maloljetnici te da će predstavnici društvenih institucija pritom imati sluha za specifičnu problematiku s kojom im voditelji odgojne mjere dolaze te u daljnjem radu maksimalno i na pravilan način surađivati kako s voditeljem tako i s maloljetnikom. Teško je ovog trenutka, na temelju ovdje dobivenih rezultata, pa i drugih saznanja iz ove oblasti, sačiniti plan i prioritete u daljnjoj analizi, ali je sigurno da svaka od navedenih komponenata igra veoma važnu ulogu u tretmanu maloljetnika kojima je izrečena odgojna mjera pojačane brige i nadzora.

Kada su u pitanju društvene institucije s kojima je voditelj dužan surađivati, bilo po zakonu ili jer iz pedagoških razloga smatra da je to potrebno, izgleda da su prisutne mnoge nedorečenosti. Nije, naime, isključena mogućnost da kontaktiranje voditelja s nekima od njihovih predstavnika može rezultirati namjernim ili još češće nenamjernim etiketiranjem maloljetnika, ne samo od strane kontaktirane osobe nego i ostalih iz grupe u koju se on uključuje (npr. omladine u mjesnoj zajednici). Samo saznanje da se radi o maloljetnom delinkventu može rezultirati da sredina (grupa ili pojedinac), koja je o tome obaviještena, u najboljoj namjeri, nije u stanju dati mu šansu da se u

ključni u njenu aktivnost kao ravnopravna i odgovorna osoba. Stoga bi bilo nužno intenzivirati edukaciju svih onih subjekata društva koji se na određeni način bave mladima o problemima maloljetničke delinkvencije i karakteristikama tretmana maloljetnih delinkvenata kao i formiranje pravilnog odnosa prema njima u smislu razumijevanja i pružanja podrške ali i realnih zahtjeva kakvi se postavljaju i pred ostale članove određene institucije socijalne zajednice.

4. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada je usmjeren na analizu uspješnosti odgojne mjere pojačane brige i nadzora u odnosu na učestalost kontakata voditelja odgojne mjere s predstavnicima društvenih institucija, koji bi trebali zajedno sa sadržajima koji se u pojedinoj instituciji provode odigrati značajnu ulogu tokom trajanja odgojne mjere. Analiza njezne uspješnosti promatrana je u tri vremenske točke, i to na kraju prve godine, na kraju druge godine te na samom kraju provođenja odgojne mjere, što je različito za svakog ispitanika, s obzirom na to da dužina trajanja odgojne mjere nije unaprijed određena.

Polazna hipoteza je da će intenzivnije kontaktiranje voditelja odgojne mjere s predstavnicima pojedinih društvenih institucija (sucem ili stručnim suradnikom suđa, omladinom u mjesnoj zajednici, rukovodiocem u radnoj organizaciji gdje je zaposlen maloljetnik, socijalnim radnikom u centru za socijalni rad, službom za zapošljavanje, voditeljem slobodnih aktivnosti u mjesnoj zajednici ili gradu, pedagogom ili direktorom škole te omladinom u školi ili radnoj organizaciji) biti povezano s većom uspješnošću mjere u sve tri vremenske točke, a naročito na kraju tretmana.

Podaci u ovom radu ne dozvoljavaju potvrditi navedene hipoteze. U većini slučajeva, veze između varijable koja opisuje procjenu uspješnosti na kraju nekog od mjernih razdoblja s ostalim varijablama koje opisuju broj kontakata voditelja odgojne mjere, iako statistički značajne, ujedno su i inkongruentne. Shodno tome, hipoteza se ne može niti odbaciti, već rad ukazuje na potrebu strukturnog pristupa u analizi te problematike. Naime, vjerojatno su u određenim slučajevima i kontakti voditelja s predstavnicima institucija socijalne zajednice bili od značenja za veću uspješnost mjere, ali bi njihova uloga bila jasnija kada bi se ustanovila i konstelacija drugih faktora koji su, uz kontakte, bili prisutni. Naša hipoteza, koja je u obzir uzela samo broj kontakata voditelja s predstavnicima institucija i na njemu temeljila očekivanje u pravcu veće uspješnosti odgojne mjere, ustvari je pošla od toga da su ti kontakti bili kvalitetni, da su bili ostvarivani uz želju i pristanak maloljetnika, da su te kontakte nakon ili paralelno s voditeljem ostvarili i sami ispitanici te da su predstavnici društvenih institucija imali sluha za specifičnu problematiku s kojom su se sreli preko voditelja i, shodno tome, maksimalno i na pravilan način surađivali kako s voditeljem tako i s maloljetnikom. Nepostojanje očekivanih veza među varijablama, inkongruentne veze ili veze koje odbacuju hipotezu svakako ukazuju na to da je tako postavljena hipoteza bila, najblaže rečeno, suviše optimistična. Ipak, ne može nam biti svejedno kakvima su se pokazale veze između uspješnosti odgojne mjere i kontaktiranja voditelja s pojedinim institucijama.

U prvu grupu takvih institucija spadaju sud i centar za socijalni rad, odnosno kontakti voditelja odgojne mjere sa sucem ili

stručnim suradnikom suda, te socijalnim radnikom. S obzirom na to da je poznata specifična uloga tih institucija kod odgojne mjere pojačane brige i nadzora (sud je izriče i prati njeno izvršenje, a centar za socijalni rad je u pravilu izvršava), hipoteza je bila logična. Višestruki kontakti voditelja odgojne mjere s predstavnicima tih institucija trebali su predstavljati aktivnost ljudi koji su neposredno zainteresirani za uspješnost odgojne mjere, koji su u određenim vremenskim periodima procjenjivali kvalitet toka odgojne mjere i fleksibilno se dogovorali o svim izmjenama koje je potrebno unijeti u proces provođenja mjere. Ono što je istraživanjem dobiveno jest podatak da je takvih kontakata bilo veoma malo, a kad su i bili ostvareni, s uspješnošću mjere bili su povezani inkongruentno (što je moglo biti i odraz malih frekvencija u datim subuzorcima) s blagom tendencijom da sa sućem ili stručnim suradnikom suda češće surađuju voditelji ispitanika koji su na kraju mjernog razdoblja procijenjeni neuspješnima. Na temelju toga dade se naslutiti da kontakti voditelja odgojne mjere s predstavnicima suda i centra za socijalni rad, osim što su malobrojni, ne ispunjavaju ulogu za koju su predviđeni: malo je u njima kreativnog, a više traženja pomoći u radu s neuspješnim maloljetnicima.

Institucija kojoj bi trebalo dati posebno mjesto i ulogu u provođenju odgojne mjere pojačane brige i nadzora jest škola ili konkretnije, u ovom slučaju, kontaktiranje voditelja odgojne mjere s pedagogom ili direktorom škole. Takvi kontakti bili su malobrojni, koncentrirani uglavnom na prvi mjesec provođenja mjere i uglavnom nepovezani (osim inkongruentno, na kraju druge godine) s uspješnošću odgojne mjere. Dobiveni podaci su izvan svakog očekivanja jer su stručnjaci koji rade u školi, shodno

svojoj edukaciji i ciljevima svoje profesije, najadekvatnije osobe za suradnju, dok za neke druge predstavnike društvenih institucija o kojima je ovdje riječ to ne mora biti slučaj.

Među predstavnike drugih institucija spadaju svi ostali s kojima su voditelji kontaktirali, a predmetom su ovog istraživanja. Voditelji različitih aktivnosti, omladinski rukovodioci, rukovodioci u radnoj organizaciji i slično jesu osobe koje mogu, ali i ne moraju imati dovoljno znanja i dovoljno sklonosti za rad i druženje s osobama s poremećajima u ponašanju, napose s maloljetnim delinkventima. Ne treba smetnuti s uma da se radi o laicima s različitim kvalitetom i kvantitetom znanja o toj problematici i čije mišljenje o tome slabo poznajemo. Stoga su razumljive inkongruentne veze između broja kontaktiranja voditelja odgojne mjere s predstavnicima tih institucija i uspješnosti odgojne mjere. Osim što su ti kontakti bili malobrojni, njihova je kvaliteta kao i daljnji rad s maloljetnikom, vjerojatno, ovisila o "dobroj volji" i ličnim osobinama voditelja ili rukovodioca, a manje o samoj činjenici da je kontakt uspostavljen. Cjelovitije istraživanje na tom području ukazalo bi vjerojatno na osnovni pravac postupanja kada je u pitanju takva vrsta kontakta.

Kontaktiranje voditelja odgojne mjere s predstavnicima službe za zapošljavanje bilo je znatno češće u odnosu na kontaktiranje s predstavnicima ostalih institucija. Dok tokom prve i druge godine provođenja odgojne mjere nema neku kongruentniju vezu s uspješnošću mjere, na kraju njenog provođenja ta je veza čvrsta i kongruentna, ali u pravcu odbacivanja hipoteze. S predstavnicima službe za zapošljavanje znatno češće kontaktiraju voditelji koji mjeru na kraju provođenja smatraju neuspješnom. Očito

je, dakle, da većina ciljeva koji su mjerom predviđeni nije ostvarena, pa pokušaj za pošljavanja maloljetnika nije "kruna" uspjelog procesa njegova preodgoja, već više jedan od uobičajenijih načina da ga se, nakon neuspješno provedene mjere, uključi bilo u kakav okupacijski proces. Takva spoznaja ne daje mnogo izgleda za pozitivnu prognozu budućeg ponašanja maloljetnika.

Daljnje istraživanje na ovom području trebalo bi da se bazira na strukturnom pris-

tupu koji bi ukazao na različite bitne momente koji su uz kontaktiranje voditelja odgojne mjere s predstavnicima društvenih institucija odigrali ulogu u napredovanju maloljetnika u pravcu veće uspješnosti na kraju mjernih razdoblja. Na temelju tih rezultata moglo bi se razmišljati o izvjesnim konkretnijim pravcima djelovanja s ciljem poboljšanja kvalitete i efikasnosti odgojne mjere pojačane brige i nadzora u njenom provođenju, bar kad je u pitanju uloga institucija socijalne zajednice.

LITERATURA

1. BAŠIĆ, J.: Relacije školovanja – zapošljavanja maloljetnih delinkvenata i uspješnosti odgojne mjere "pojačana briga i nadzor" u toku tretmana. Defektologija, br. 2, II. dio, Fakultet za defektologiju sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1987.
2. KOLLER—TRBOVIĆ, N., V. NOVAK: Relacija organizacije rada i intenziteta angažmana centra za socijalni rad s uspješnošću odgojne mjere "pojačana briga i nadzor". Defektologija br. 2, II. dio, Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1987.
3. KOLLER—TRBOVIĆ, N., B. ŽAJA: Povezanost poduzetih mjera socijalne zaštite prema maloljetnicima uključenim u odgojnu mjeru "pojačana briga i nadzor" i stupnja uspješnosti mjere. Defektologija, br. 2, II. dio. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1987.
4. UZELAC, S.: Priručnik za voditelje odgojne mjere "pojačana briga i nadzor", SK Biblioteka, Zagreb, 1988.
5. UZELAC, S., M. MEJOVŠEK: Sociopedagoški model provođenja odgojne mjere "pojačana briga i nadzor" (metodološki aspekt). Defektologija, br. 2, II. dio. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1987.
6. ŽIŽAK, A., V. POLDRUGAČ: Utjecaj poduzetih pedagoških postupaka na efikasnost odgojne mjere "Pojačana briga i nadzor". Defektologija, br. 2, II. dio. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1987.

EVALUATION OF THE CONNECTION BETWEEN SOME OF THE CHARACTERISTICS OF THE CARRYING OUT OF THE EDUCATIONAL MEASURE INTENSIFIED CARE AND SUPERVISION AND ITS SUCCESS*

Summary

The aim of this paper was to analyze the success of the educational measure intensified care and supervision in the relation with the frequency of the contacts made between the conductor of the measure and the representatives of the public institutions who have certain role in carrying out this measure.

On the bases of the contingency tables, collected data don't allow the confirmation of the hypothesis that more intensive contacts among leaders and the representatives of the public institutions are going to be connected, with the greater success of the measure in all measured time sports and particularly at the end of the treatment.

*This text is a part of the scientific investigation task "The sociologic model of the carrying out the educational measure intensified care and supervision — the juvenile free time". The task was realized at the Department for the social pedagogy, Faculty of Defectology. It was carried out in the cooperation with eleven centers for the social work in Zagreb, as well as with the district juvenile courts in Zagreb.

The financial support for the realisation of this investigation task was provided by the Republic Committee for Science.